

Риженкова Л. І.

кандидат політичних наук (Дніпропетровськ, Україна),

E-mail: ryzhenkovaliliya3@i.ua

ПАРТІЇ ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОГО СТРУКТУРУВАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ

***Анотація.** У статті розглядаються чинники функціонування політичних партій і громадських організацій, які спричиняють формування структури громадськості на основі політичних уподобань та інтересів. Визначається перебіг виокремлення політичних страт у єдиному масиві громадськості. Метою статті є встановлення напрямків політизації громадськості під впливом діяльності сучасних політичних партій. Завданням статті є виокремлення специфіки політизації громадськості в умовах розвиненої демократії та демократизаційних перетворень. На основі визначення громадського руху як важливого рівня структурної диференціації громадянського суспільства в сучасній Україні встановлено, що громадська політична активність має прояв не лише у висловленні позицій, але й участі в певних діях. Обґрунтовано, що структурування громадянського суспільства за політичною ознакою, а саме за ставленням до партійних ідеологій і програм, може призвести до появи механізмів рекрутування нового політичного класу зі свідомих громадян. Визначено, що руйнування монопартійності у перехідних країнах спричинило синдром «реактивної громадськості», який сприяв швидкому перетворенню опозиційних груп на громадсько-політичні рухи.*

***Ключові слова:** політизація громадськості, структура громадянського суспільства, партія влади, електоральні уподобання, картельні партії*

Постановка проблеми в загальному вигляді

Розвиток сучасного громадянського суспільства постає предметною площиною, яка сконцентрована на декількох дослідних напрямках сучасної політичної науки. Це, насамперед, визначення специфіки функціонування сучасних демократичних політичних систем, особливостей демократичного транзиту в умовах глобалізації, а також формування національних демократичних політій. Зазначені напрямки передбачають розкриття механізмів і тенденцій зміни внутрішньої структури громадянських спільнот і важелів громадянської активності. У сучасних умовах розвитку інформаційних технологій і комунікаційних мереж суттєвого значення набуває формування центрів координації громадської активності у плюралістичному суспільстві.

Разом із тим, політичну активність громадських спільнот і політичні тенденції громадянського суспільства в цілому визначають політичні партії, які в сучасний період зазнають чимало перетворень. Ці перетворення виявляються внаслідок безпосередньої взаємодії громадських спільнот і партій.

Партійно-громадська взаємодія набуває актуальності через втрату політичними партіями монопольного становища щодо прийняття політичних рішень і зміни політичної ситуації. Як свідчить досвід політичних перетворень у низці країн світу, мережні громадсько-політичні спільноти, керовані за допомогою Інтернету, можуть здійснити зміну влади без участі існуючих політичних сил та еліт.

Наукові праці, на які спирається автор, об'єднують як ретроспективні фундаментальні праці, так і новітні доробки. Розуміння політичного рівноправ'я у Новий час дає підґрунтя соціальній і політичній інтеграції суспільства на основі горизонтальних, а не вертикальних зв'язків. Ця константа у Західному ліберальному суспільстві залишається незмінною до нашого часу (див. С. Костючков [5]). Згідно з Джоном Локком, «...легко розрізнити, хто знаходиться і хто не перебуває разом у політичному суспільстві. Ті, хто об'єднані в одне ціле і мають спільний встановлений закон і судову установу, куди можна звертатися і яка наділена владою вирішувати спори між ними і карати злочинців, перебувають у громадянському суспільстві»

[7, с. 311]. Це дає змогу стверджувати, що реалії суспільства Нового часу, яке намагалося подолати протиріччя Середньовіччя і Реформації, затвердили за громадянським суспільством роль не лише середовища реалізації прав громадян у їх повсякденному житті, але також можливостей оптимізації і поліпшення існуючого стану соціуму. Партійний вплив на структурну диференціацію громадянського суспільства є вторинним щодо глибинної макродиференціації, яка відбувається під час демократизації і модернізації сучасного суспільства (див. Т. С. Андрійчук [1]). На думку сучасних експертів, громадянське суспільство виокремлюється за методом виключення негромадських сфер. «Громадянське суспільство потребує власної території або простору, який у сучасному суспільстві слід локалізувати в зоні між державою, економікою і приватною сферою - тобто там, де є форми суспільної самоорганізації у вигляді спілок, комунікативних мереж і соціальних рухів і де може розвиватися динамічна дія», - вказують Б. Пієтров-Еннкер та Г. Ульяновова [10, с. 9]. Зазначене свідчить про наявність постійних змін у наявній структурі громадянського суспільства.

Проте найістотніший у вітчизняній політології внесок до розробки проблем взаємодії сучасних партій і громадських суб'єктів в сучасній Україні зробив академічний Інститут політичних та етнонаціональних досліджень імені І. Кураса. Його провідні науковці на сучасному матеріалі із застосуванням інноваційних методичних підходів розкрили ключові аспекти поведінки політичних партій під час парламентських виборів 2012 року в Україні (М. Кармазіна, Т. Бевз, В. Яремчук, О. Рибій, А. Зуйковська [9]), окреслили пошуки концепції співпраці між державою і громадянським суспільством в сучасній Україні (Р. Балабан, С. Білошицький, В. Бушанський, Г. Зеленько, О. Калакура, О. Майборода, М. Михальченко [2, 3]), встановили політичні засоби вирішення проблем суспільної солідарності в Україні (Г. Зеленько, А. Зуйковська, М. Кармазіна, Л. Кочубей, О. Майборода [16]). Енциклопедичний довідник «Українська багатопартійність: політичні партії, виборчі блоки, лідери» [17] за редакцією М. Кармазіної став визначальною працею із аналізу досвіду розбудови партійної системи України.

Поряд з цим, не вирішеною раніше частиною загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття є специфіка процесів волонтерської та технологічної взаємодії партій і громадських організацій.

Метою даної статті є встановлення напрямків політизації громадськості під впливом діяльності сучасних політичних партій. Завданням статті є виокремлення специфіки політизації громадськості в умовах розвиненої демократії та демократизаційних перетворень.

Основний виклад статті з повним обґрунтуванням результатів

Ідеологічна дезорієнтація населення після політичних перетворень початку 90-х років ХХ століття у транзитивних суспільствах стала основою відсутності реального електорального світоглядного вибору. Тому дієва партійно-громадська взаємодія, яка б спиралася на громадян як на суб'єктів політичної діяльності, була відсутня на початку демократичних перетворень у країнах Центрально-Східної Європи та країн колишнього СРСР. На думку С. Н. Пшизової, «політики ... спочатку діяли в деідеологізованому середовищі, де після краху комуністичного режиму більшість виборців, за винятком порівняно невеликої частини прихильників КПРФ, виявилися не прив'язаними до жодної ідеологічної традиції. Звідси високий рівень волатильності електорату, властивий першим виборчим кампаніям ...» [11, с. 15]. Звідси специфіку впливу партійно-громадської взаємодії на політизований сегмент громадськості у контексті внутрішньопартійної демократії також зумовлюють особливості відносин між владою та опозицією.

Завдяки цьому нерідким для пострадянських країн є формування регіональних політичних сил, які у громадській думці представляють той або інший регіон. Псевдопредставництво є важливою частиною партійних структур у таких країнах,

як Україна і Казахстан, оскільки в них істотні регіональні лобістські угруповання. Тому крім ідейних концептів, важливим значенням партійної ідентичності є територіальна приналежність. Як свідчить приклад сучасної України, саме за територіальною ознакою поділяються основні мотивації підтримки політичних сил. Як вважає Г. Михальова, «...після зміни режиму, крім конфліктної лінії «реформатори - реставратори», що підтримують і критикують ринкові реформи, все більшого значення набував конфлікт «центр - регіони», який досяг свого піку в 1999 році з утворенням опозиційної партії, що представляла інтереси регіональних еліт. Для групи, яка завоювала владу в ході першого етапу трансформації, вибір демократичних інститутів був екзистенційним, але тимчасовим, інструментальним рішенням» [8, с. 76]. Фіксованість членства і формальність існування партійних структур у ході перехідних процесів визначає перехід окремих партійних структур до прямого впливу на громадськість.

Стихийність громадських рухів і їхня непередбачуваність загальнодержавним завданням подекуди ускладнює трансформацію української політичної системи з перехідної на стійку демократичну. У таких умовах набуває значної ваги роль координаційних центрів, які можуть спрямовувати діяльність громадських рухів у конструктивному напрямку. Однак, український науковець Г. Зеленько, спираючись на результати моніторингу стверджує, що «<громадським радам> притаманний формалізм та інформаційна закритість діяльності, намагання представників органів державної влади використовувати адміністративні методи керівництва громадськими радами. Зазначені характеристики часто призводять до скорочення участі в них представників громадських організацій науково-технічного спрямування. Також інформація про склади громадських рад, розміщена на офіційних Інтернет-сайтах органів державної влади, як правило не відображає присутності в них представників наукового середовища. Тільки знаючи про принципи формування громадських рад і вимоги щодо їх складу, можна, хоча й гіпотетично, уявити, що приблизно третина їх складу представлена викладачами вузів і організацій науково-експертного спрямування» [4, с. 257]. Визначення громадського руху як однієї із провідних форм політичної організації громадськості означає, що важливим рівнем структурної диференціації громадянського суспільства в сучасній Україні є рівень громадської активності, який має прояв не лише у висловленні позиції, але й участі в певних діях. Однак, функціонування громадських рухів, їхня внутрішня структура, цілі й завдання, потребують істотної корекції, що може бути покладено на політичні партії.

Транзитивні політичні реалії дозволяють констатувати слабкість впливу на перспективи утвердження внутрішньопартійної демократії партійної ідентичності і фіксованого членства, а також місця партій у державно-владній ієрархії. У цих умовах існують тенденції впливу політичного процесу на громадське оточення партій, які полягають у концентрації навколо конкретної партійної структури певної частини громадської думки. Це веде до появи мікроверств (мікрострат) у громадянському суспільстві відповідно до результатів і значення партійно-громадської взаємодії.

Консолідація суспільства виступає актуальним явищем для дослідження сучасних політичних наук в Україні. Встановлення громадянського миру та злагоди є стратегічним орієнтиром для всього суспільства. Водночас технології встановлення глибинних взаємозв'язків між населенням і правлячими інститутами не є достатньо розробленими в сучасних політологічних розробках (див. Рудік О. М. [12], [13]). Проблеми взаємодії політичних партій і громадянського суспільства є периферійними через процеси становлення партійних систем і розбудови держави (див. Р.Саква [14], Н. А.Скобеліна [15]). Фокус дослідників зосереджений на типах політичних партій, їхніх функціях і ролі в політичному процесі. Крім того, в сучасному світі існує стійка тенденція до перетворення політичних партій на багатопрофільні об'єднання співпраці з громадськими об'єднаннями і соціальними

групами.

Партійно-громадська взаємодія є тим аспектом, який дозволяє розкрити новий вимір взаємодії мас та еліт у сучасному суспільстві. У той же час проблематика пострадянських і посткомуністичних трансформацій визначає нові підходи для встановлення значення партійно-громадської взаємодії. Оскільки в деяких країнах колишнього СРСР, незважаючи на тривалий період перетворень, партії так і не стали стійкими утвореннями, переживають болісні процеси самоідентифікації та пошуку соціальної бази, потенціал консолідації суспільства на основі партійно-громадської взаємодії набуває великого значення. Визначення змісту цих явищ на тлі демократизації здатне дати відповідь на питання, наскільки сучасні партії сприяють об'єднанню трансформаційного суспільства.

Структурування громадянського суспільства за політичною ознакою, тобто за ставленням до партійних ідеологій і програм, може призвести до появи механізмів рекрутування нового політичного класу зі свідомих громадян. Однак, у посткомуністичних суспільствах перешкодою для розвитку цього сценарію є встановлення патрон-клієнталістських відносин між партіями та громадськими організаціями. Нерідко громадські організації є спеціально створеними для маніпулювання громадською думкою. Такі дії ведуть до ерозії громадянського суспільства, уповільнюють його формування. Консолідуючим чинником, який слід розглядати як наслідок широкої партійно-громадської взаємодії, є визнання населенням легітимності наявної демократичної політичної структури. Також партійно-громадська взаємодія виступає каналом поширення інформації щодо специфіки діяльності політичних партій. Об'єднання громадян навколо програм політичних сил може забезпечити новий поштовх для якісного розвитку демократії у західних суспільствах. Істотним чинником партійно-громадської взаємодії, спрямованої на консолідацію суспільства в посткомуністичний період, слід вважати радикальність програм політичних сил та екстремістські прояви, які можуть розділяти різні частини громадянського суспільства.

Крім того, на прикладі нашої країни можна побачити, що громадська ініціатива була спрямована на одностороннє надбання переваг у політичній конкуренції, що призвело до різкої поляризації суспільства. Враховуючи зазначене, аспектами подальшого вивчення проблеми, порушеної у цій статті, є пошук та обґрунтування параметрів консолідаційної взаємодії між політичними партіями в сучасній Україні.

Основними формами партійно-громадської взаємодії в суспільстві сталої демократії є індивідуальне та колективне членство громадських організацій у політичних партіях, а також широка волонтерська підтримка кампаній політичних партій. В обох напрямках виявляється невимушений та самоорганізований принцип партійно-громадської взаємодії, який вільно обирає тактичні форми та реалізує спільні завдання без тиску згори або нормативних приписів.

Згідно з даними аналітичної доповіді «Формування взаємовідносин «особа – суспільство – держава» в країнах Центрально-Східної Європи: досвід для України», уявлення про рівень соціальної активності громадян дає виявлений відсоток тих, хто висловив готовність взяти участь у дозволеніх демонстраціях. В останньому за часом вимірюванні 2008 р. рівень активності починає в цілому падати, найвищий її показник втрачає 4 пункти і сягає 84% (в Ісландії). До групи найвищої активності, до якої цього разу, окрім скандинавських країн (Швеція – 84%, Норвегія – 80%) приєдналися Франція (78%) та Італія (73%), з країн ЦСЄ вперше потрапляє постсоціалістична балканська – Македонія (76%). До другої групи, крім країн увійшли Іспанія (71%), Данія (69%), Фінляндія (63%), Німеччина (63%), Швейцарії (62%), Бельгії (62%),... Хорватія (69%) і Словенія (74%). Третю групу склали в основному країни ЦСЄ: Латвія (60%), Литва (60%), Сербія (58%), Боснія і Герцеговина (58%), Грузія (57%), Чехія (54%), Польща (52%), Чорногорія (51%), а також Нідерланди (57%), Греція (54%) й Австрія (52%). Україна, де рівень активності істотно падає – до 43%, знову

потрапляє в четверту групу, до якої приєднується Молдова (47%), Естонія (43%), Словаччина (37%), Болгарія (34%), Велика Британія (48%) та Північна Ірландія (46%). Нарешті групу найнижчої активності склали виключно (крім Туреччини – 34%) колишні соціалістичні країни: Росія (34%), Білорусь (34%), Вірменія (32%), Азербайджан (34%), Румунія (33%), Угорщина (25%)[6].

Особливістю розвитку партій в умовах демократизації у країнах Східної Європи є те, що ні в одній з країн цього регіону не створилося масової партії. В основному політичні партії мають кадровий або картельний характер. Вказане визначає мінливість електоральних уподобань населення перехідних країн через постійну появу нових партійних суб'єктів виборчого процесу. На думку А. Мелешевича, «існує чотири фактори, які впливають на рівні та динаміку електоральної волатильності (Volatility) пострадянських націй: 1) регулярна поява знов сформованих організацій на національній політичній сцені; 2) регулярне зникнення короткотермінових (one-time) успішних політичних формувань з політичної мапи; 3) існування інклюзивних та постійно змінюваних виборчих коаліцій; 4) істотні зміни електоральної волатильності серед політичних партій, які беруть участь у виборчому змаганні під їх власним ім'ям» [18, р. 106].

До теперішнього часу спостерігається тенденція до підвищення ролі неідеологічних і непрограмних чинників у формуванні орієнтацій не тільки українських, але й зарубіжних виборців. При тих можливостях, які надають сучасні засоби комунікації, у суспільстві зі складною системою індивідуальних і групових ідентифікацій головним критерієм ставлення до політичної дійсності виявляється прагматизм.

Висновки

Сектор політизованої громадськості у країнах розвинутої демократії є відокремленим від інших галузевих підрозділів громадянського суспільства. Домінуючим типом сильних зв'язків між партіями та громадськими структурами розвинених демократій є партії, що виникли у період існування масових соціальних рухів XIX та XX століття. Розвиток відносин, який вносить партійно-громадська взаємодія соціальних партій і відповідних груп тред-юніонів, підприємницьких організацій тощо, яка була характерна для XX століття, у XXI столітті перетворюється на пошук нових громадських партнерів та інших способів поповнення соціальної бази. Разом із тим, наявність соціально орієнтованих партій є потужним стимулом для політичної соціалізації відповідних соціальних верств. Потужним чинником партійно-громадської взаємодії у країнах розвинених демократій є взаємодія інтелектуального середовища та експертної спільноти з політичними партіями. Ця взаємодія формує своєрідні групи з підтримки числа медіа- працівників та інших працівників мистецтва, які включаються до підтримки політичних сил, беруть участь у піар-акціях тощо. Прикладом такого громадського середовища є ліво орієнтована спільнота в кіноіндустрії сучасних США.

Особливим напрямком прояву партійно-громадської взаємодії у сучасних розвинених демократіях є територіальна та регіональна спрямованість сучасних політичних партій. Підтримка територіальних локальних і регіональних громадських спільнот визначає можливість реалізації потужних проектів, пов'язаних із місцевою та територіальною громадською ідентичністю. Водночас альтернативним каналом просування регіональних інтересів на політичний рівень країн ЄС виступають групи інтересів. Таким чином, партійно-громадська взаємодія розвинених демократій має стійкі практики для функціонування та перспективи для подальшого вдосконалення. У країнах трансформаційного типу постійна партійно-громадська взаємодія перебуває під постійним впливом викликів із боку трансформації інституційного та нормативного середовища, невизначеності культурних і соціальних орієнтацій. У країнах, які успішно подолали шлях політичних трансформацій, (передусім, це центрально- та східноєвропейські країни), рівень партійно-громадської взаємодії є

високим, і політичні партії нерідко залежать від громадських організацій у плані медіа-підтримки. Водночас руйнування монопартійності спричинило синдром «реактивної громадськості», який сприяв швидкому перетворенню опозиційних груп на громадсько-політичні рухи. У подальшому ці об'єднання перетворилися на партії, але, виконавши певну політичну функцію, зникли з політичної арени. Прикладом слугує рух «Солідарність» у сучасній Польщі, який утратив своє значення протягом реформ шокової терапії у 90-х роках ХХ століття, хоча у 80-ті роки він виконував функції політичного протесту і гуртування опозиційних сил.

У країнах пострадянського типу партійно-громадські взаємодії в умовах квазіавторитарних режимів виступають демонстрацією вад і недоліків переходу до демократії. Нормативні обмеження, які діють щодо громадських сил, їхня інформаційна блокада, а також домінування провладних партій у ресурсному плані істотно обмежують партнерську взаємодію між партіями та громадськими структурами.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Андрийчук Т. С. Гражданское общество и демократия: специфика взаимодействия [Електронний ресурс] / Т. С. Андрийчук. – Режим доступу: www.gramota.net/materials/3/2014/1-1/1.html (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
2. Держава і суспільство в Україні: історія і сучасність / За ред. д.і.н. О. М. Майбороди – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2013. – 184 с.
3. Держава, влада та громадянське суспільство у документах політичних партій України (кінець 1980-х – перша половина 2011 рр.) – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. – 808 с.
4. Інноваційна перспектива у стратегії національної консолідації в Україні. Аналітична доповідь / За ред. О. М. Майбороди. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 280 с.
5. Костючков С. К. Громадянське суспільство і держава: політико-правові та соціальні аспекти взаємодії [Текст] / С. К. Костючков // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія. – 2012. – Т. 182, Вип. 170. – С. 38-40.
6. Кудряченко А. І. Формування взаємовідносин «особа - суспільство - держава» в країнах Центрально-Східної Європи: досвід для України : аналіт. доп. / А. І. Кудряченко, Г. І. Калінічева, Т. О. Метельова, І. М. Миклашук, І. С. Піляев. – Київ : Ін-т весвіт. історії НАН України, 2014. - 55 с.
7. Локк Дж. Сочинения: В 3 т. – Т. 3 [Текст] / Дж. Локк. – М.: Мысль, 1988. – С. 137–405.
8. Михалева Г. М. Роль оппозиции и псевдооппозиции в партийной системе России [Електронний ресурс] / Г. М. Михалева // Политические партии и политическая конкуренция в демократических и недемократических режимах. – М., «КМК», 2010. – С.75–96. – Режим доступу: www.indem.ru/PUBLICATII/Korgunuk/partia-book.pdf (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
9. Парламентські вибори 2012 року в Україні. Наукові дослідження. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 364 с.
10. Пиетров-Эннкер Б. Модернизация, гражданское общество и гражданская идентичность: о концепции книги [Текст] / Б. Пиетров-Эннкер, Г. Ульянова // Гражданская идентичность и сфера гражданской деятельности в Российской империи / Под ред. Б. Пиетров-Эннкер, Г.Ульяновой. – М.: РОССПЭН, 2007. – С.7–34.
11. Пшизова С. Н. За спиной партийных вождей: спин-доктор у руля [Електронний ресурс] / С. Н. Пшизова // Политические партии и политическая конкуренция в демократических и недемократических режимах. – М., «КМК», 2010. – С. 11 – 26. – Режим доступа: www.indem.ru/PUBLICATII/Korgunuk/partia-book.pdf (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
12. Рудік О. М. Конституція ЄС: етапи розробки та основні положення [Текст] / О. М. Рудік. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2005. – 84 с.
13. Рудік О. М. Процес демократизації «третьої хвилі» та особливості його розвитку у посткомуністичних країнах [Текст] : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / О. М. Рудік ; Одес. нац. юрид. акад. – Одеса : 2003. – 16 с.
14. Саква Р. Режимная система и гражданское общество в России [Текст] / Р. Саква // Полис. –1997. – № 1. – С. 61–82.

15. Скобелина Н. А. Условия развития общественных движений в современном российском обществе [Текст] / Н. А. Скобелина // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 7: Философия. Социология и социальные технологии. – Выпуск № 2 / 2009. – С.22 – 25.

16. Суспільна солідарність в Україні: проблеми і політичні засоби їх вирішення. Аналітична доповідь. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. – 64 с.

17. Українська багатопартійність: політичні партії, виборчі блоки, лідери (кінець 1980 – х – початок 2012 рр.). Енциклопедичний довідник / За ред. М. Кармазіної. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. – 588 с.

18. Meleshevich A. A. Party systems in post-Soviet countries: a comparative study of political institutionalization in the Baltic States, Russia and Ukraine [Text] / Andrey A. Meleshevich. – Palgrave macmillan –2007 –262 p.

REFERENCES:

1. Andryichuk T. S. Hrazhdanskoe obshchestvo y demokratsiya: spetsyfyka vzaymovlyaniya [Electronic resource]. – Access mode: www.gramota.net/materials/3/2014/1-1/1.html (Accessed 20 July 2015)

2. Derzhava i suspilstvo v Ukraini: istoriia i suchasnist / Za red. d.i.n. O. M. Majborody` – K.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН Украйинь`, 2013. – 184 с.

3. Derzhava, vlada ta hromadianske suspilstvo u dokumentakh politychnykh partii Ukrainy (kinets 1980-kh – persha polovyna 2011 rr.). – K.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН Украйинь`, 2011. – 808 с.

4. Innovatsiina perspektyva u stratehii natsionalnoi konsolidatsii v Ukraini. Analitichna dopovid / Za red. O.M. Majboroda. – K.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН Украйинь`, 2013. – 280 с.

5. Kostyuchkov S. K. Hromadianske suspilstvo i derzhava: polityko-pravovi ta sotsialni aspekty vzaiemodii // Naukovi praci [Chornomors'kogo derzhavnogo universy`tetu imeni Petra Mogy'ly']. Ser. : Politologiya. – 2012. – T. 182, Vy'p. 170. – S. 38-40.

6. Kudriachenko A. I. Formuvannya vzaiemovidnosyn «osoba - suspilstvo - derzhava» v krainakh Tsentralno-Skhidnoi Yevropy: dosvid dlia Ukrainy : analit. dop / A. I. Kudriachenko, H. I. Kalinicheva, T. O. Metelova, I. M. Myklashchuk, I. S. Piliaiev. – Ky' yiv : In-t vsesvit. istoriiv NAN Ukrainy`, 2014. - 55 с.

7. Lokk Dzh. Sochyneniya: V 3 t. – T. 3. – M.: Mysl', 1988. – S. 137–405.

8. Mykhaleva H.M. Rol oppozytsyy y psevdoppozytsyy v partyinoy systeme Rossyy Polytycheskiye partyy y polytycheskaia konkurentsya v demokratsycheskykh y nedemokratsycheskykh rezhymakh. – M., «КМК», 2010. S.75–96. – [Electronic resurs] – Access mode: www.indem.ru/PUBLICATII/Korgunuk/partia-book.pdf (Accessed 20 July 2015)

9. Parlamentski vybory 2012 roku v Ukraini, Naukovi doslidzhennia. – K.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН Украйинь`, 2013. – 364 с.

10. Pyetrov-EHnker B., Ulianova H. Modernyzatsiya, hrazhdanskoe obshchestvo y hrazhdanskaia ydentychnost: o kontseptsyy knyhy // Hrazhdanskaia ydentychnost y sfera hrazhdanskoi deiatelnosti v Rossyiskoi ymperyy. – M.: ROSSPEN, 2007. – S.7–34.

11. Pshyzova S.N. Za spynoi partyinykh vozhdai: spyn-doktor u rulia // Polytycheskiye partyy y polytycheskaia konkurentsya v demokratsycheskykh y nedemokratsycheskykh rezhymakh. – M., «КМК», 2010. –S. 11 – 26. [Electronic resurs]. – Access mode: www.indem.ru/PUBLICATII/Korgunuk/partia-book.pdf (Accessed 20 July 2015)

12. Rudik O. M. Konstytutsiia Yes: etapy rozrobky ta osnovni polozhennia. – D. : DRIDU NADU, 2005. – 84 с.

13. Rudik O. M. Protses demokratsyzatsii «tretoi khvyli» ta osoblyvosti yoho rozvytku u postkomunistychnykh krainakh: avtoref. dy's. ... kand. polit. nauk : 23.00.02; Odes. nacz. yury'd. akad. – Odesa : 2003. – 16 с.

14. Sakva R. Rezhymnaia sistema y hrazhdanskoe obshchestvo v Rossyy // Polys. –1997. – № 1. – S. 61–82.

15. Skobelyna N. A. Usloviya razvytiya obshchestvennykh dvizheniy v sovremennom rossiyskom obshchestve // Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 7: Filosofiya. Sotsiologiya i sotsial'nye tekhnologi. – Vypusk № 2 / 2009. – S.22 – 25.

16. Suspilna solidarnist v Ukraini: problemy i politychni zasoby yikh vyrishennia. Analitichna dopovid.. – K.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН Украйинь`, 2012. – 64 с.

17. Ukrainska bahatopartiinist: politychni partii, vyborchi bloky, lidery (kinets 1980 – kh –

pochatok 2012 rr.). Entsyklopedychnyi dovidnyk. – K.: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrayiny`, 2012. – 588 s.

18. Meleshevich A. A. Party systems in post-Soviet countries: a comparative study of political institutionalization in the Baltic States, Russia and Ukraine. – Palgrave macmillan –2007 –262 p.

Рыженкова Л. И., кандидат политических наук (Днепропетровск, Украина), E-mail: ryzhenkovaliliya3@i.ua

Партии как фактор политического структурирования общественности

Аннотация. В статье рассматриваются факторы функционирования политических партий и общественных организаций, вызывающих формирование структуры общественности на основе политических предпочтений и интересов. Определяется течение выделения политических казней в едином массиве общественности. Целью статьи является установление направлений политизации общественности под влиянием деятельности современных политических партий. Задачей статьи является выделение специфики политизации общественности в условиях развитой демократии и демократизационных преобразований. На основе определения общественного движения как важного уровня структурной дифференциации гражданского общества в современной Украине установлено, что общественная политическая активность имеет проявление не только в выражении позиции, но и участия в определенных действиях. Обосновано, что структурирование гражданского общества по политическому признаку, а именно по отношению к партийным идеологиям и программ, может привести к появлению механизмов рекрутирования нового политического класса из сознательных граждан. Определено, что разрушение монопартийности в переходных странах привело к появлению синдрома «реактивной общественности», который способствовал быстрому превращению оппозиционных групп в общественно-политические движения.

Ключевые слова: политизация общественности, структура гражданского общества, партия власти, электоральные предпочтения, картельные партии.

Ryzhenkova L. I., PhD in political sciences (Dnipropetrovsk, Ukraine), E-mail: ryzhenkovaliliya3@i.ua

Parties as a factor of public political structuring.

Abstract. The article examines the factors functioning of political parties and public organizations that induce the structure of society based on political preferences and interests. Determined the course of separation of political executions in a single array public. The purpose of the article is to establish areas of politicization of the civil community under the influence of modern political parties. The objective of the paper is the isolation of the specific politicization of the public in a developed democracy and in countries of democratizing change. Presented the definition of civil movement based on an important structural differentiation of civil society in modern Ukraine found that public political activity is a manifestation not only to express positions, but also of participation in certain activities. Proved that the structuring of civil society on political grounds, namely attitude to party ideologies and programs can lead to recruitment of new mechanisms of conscious political class citizens. Determined that the destruction monoparty system in transition caused the syndrome of «reactive public», which contributed to the rapid transformation of opposition groups to social and political movements.

Key words: politicization of the public, the structure of civil society, the ruling party, electoral preferences, cartel party